

Marikki Marttinen & Mari Tikkanen

P701SN

Lukiolaiset ja ihmiskauppa V.A.L.O. koulussa

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2014

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 20.11.2014	
Tekijä(t) Marikki Marttinen & Mari Tikkanen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö	
Nimeke Lukiolaiset ja ihmiskauppa - V.A.L.O. koulussa			
Tiivistelmä <p>Maailmassa arvioidaan tällä hetkellä olevan 27 miljoonaa ihmiskaupan uhria. Ihmiskauppa onkin yksi maailman nopeimmin kasvavista rikollisuuden muodoista. Suomen arvioidaan olevan kauttakulku- ja kohdemaana vuosittain jopa sadoille ihmiskaupan uhreille.</p> <p>Opinnäytetyössämme tutkitaan lukiolaisten käsityksiä ihmiskaupasta. Tämän lisäksi selvitetään, mitä uutta lukiolaiset ovat oppineet V.A.L.O.:n koulutuksen luennolla ja kuinka aktiivisia he ovat luennon jälkeen ihmiskauppa aiheita kohtaan. Opinnäytetyön tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen eli laadullinen sekä kvantitatiivinen eli määrällinen.</p> <p>Kohdejoukkonamme on 60 lukiolaista, jotka osallistuivat ihmiskauppa - aiheiselle luennolle. Aineisto kerättiin kirjoitustehtävällä ja puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Kirjoitustehtävä tehtiin ennen luentoa ja puolistrukturoitu kyselylomake täytettiin viikon päästä tästä. Kirjoituksia saimme 60 ja täytettyjä kyselylomakkeita 43.</p> <p>Tutkimustuloksista ilmenee, että lukiolaisten käsitykset ihmiskaupasta ovat oikeita, mutta yksilötasolla hieman suppeita. Uutta tietoa heille pääosin on se, että ihmiskauppaa on niin paljon ja sitä on myös Suomessa. Lukiolaiset haluavat tietää enemmän ihmiskaupasta, mutta he eivät kuitenkaan hankkineet tietoa siitä viikon aikana. Naiset olivat aktiivisempia aiheen parissa kuin miehet.</p>			
Asiasanat (avainsanat) Ihmiskauppa, ihmiskaupan vastainen työ			
Sivumäärä 33 + 3	Kieli Suomi	URN	
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Virva Korpinen		Opinnäytetyön toimeksiantaja V.A.L.O. - ei orjuudelle ry	

DESCRIPTION

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <div style="font-size: 2em; font-weight: bold; margin: 0;">MAMK</div> <div style="font-size: 0.8em; margin: 0;">University of Applied Sciences</div> </div>		Date of the bachelor's thesis 20.11.2014	
Author(s) Marikki Marttinen & Mari Tikkanen		Degree programme and option Civic activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis High school students and human trafficking - V.A.L.O at school			
Abstract <p>There are approximately 27 million slaves in the world today. Human trafficking is one of the fastest growing forms of crime. Finland is estimated to be a transit and destination country each year for as many as hundreds of victims of human trafficking.</p> <p>This thesis is a study of high school students' perceptions of human trafficking. Another purpose of the study was to find out if the lecture delivered by V.A.L.O. representatives had given the students more information about the matter and if it had managed to raise their interest in it. The thesis is both qualitative and quantitative.</p> <p>The target group contained 60 high school students who participated in the human trafficking - themed lectures. The material was collected through written assignments and a half-structured questionnaire. The writing task was made before the lecture and a half-structured questionnaire was filled a week later. We received 60 writings and 43 replies to the questionnaires.</p> <p>According to this research high school students' perceptions of human trafficking are correct but at the individual level slightly narrow. What they did not know was the fact that there is so much trafficking and that it also exists in Finland. High school students want to know more about the matter but they did not study it further during the week. The study showed female students are more interested in the topic than male students.</p>			
Subject headings, (keywords) human trafficking, anti-human trafficking work			
Pages 33 + 3	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices human trafficking, antihuman trafficking work			
Tutor Virva Korpinen		Bachelor's thesis assigned by V.A.L.O. - ei orjuudelle ry	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	V.A.L.O. – VAPAUS, ARVO, LAUPEUS, OIKEUDENMUKAISUUS	2
2.1	V.A.L.O. koulussa	2
3	IHMISKAUPASTA	3
3.1	Ihmiskaupan määrittelyminen	3
3.2	Ihmiskaupan muodot	4
3.3	Miksi maailmassa on ihmiskauppaa?	5
3.4	Ihmiskauppa Suomessa	6
3.5	Taustaa ihmiskaupan vastaiselle työlle	8
3.6	Ihmiskaupan vastainen työ Suomessa	10
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	11
4.2	Kohdejoukko	12
4.3	Tutkimusmenetelmien valinta ja kuvaus	12
4.3.1	Kirjoitukset aineistonkeruumenetelmänä	13
4.3.2	Puolistrukturoitu kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä	14
4.4	Aineistonkeruuprosessi	14
4.5	Aineisto ja aineiston analyysi	15
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	16
5.1	Käsitykset ihmiskaupasta	17
5.1.1	Ihmiskaupan määrittelyminen	17
5.1.2	Ihmiskaupan ilmenemispaidat	19
5.1.3	Keinot ihmiskaupan vastustamiselle	21
5.2	Mitä uutta opittiin?	23
5.3	Aktiivisuus ihmiskauppa –aiheen parissa	25
6	POHDINTA	28
	LÄHTEET	32

LIITTEET

Liite 1 Kirjoitustehtävä

Liite 2 Puolistrukturoitu kyselylomake

1 JOHDANTO

Maailmassa on tällä hetkellä noin 27 miljoonaa ihmiskaupan uhria (Bales 2013, 30). Uhrien lukumäärä kasvaa kahdella miljoonalla joka vuosi (Human trafficking Statistics). Suomen rajojen läpi ja Suomeen on arvioitu kulkevan satojakin ihmiskaupan uhreja (Vähemmistövaltuutettu 2010, 6).

V.A.L.O. -ei orjuudelle ry on järjestö, joka tekee työtä ihmiskaupan saattamiseksi ihmisten tietoisuuteen ja sen vastustamisen hyväksi. Yhtenä työmuotona käytetään koulutyötä, jossa koulutyön koordinaattorit kiertävät kouluilla pitämässä luentoa ihmiskaupasta. (Hartikainen 2014.) Kuulimme V.A.L.O.:n koulutyöstä ensimmäistä kertaa tutulta, joka toimii Helsingissä koulutyön koordinaattorina. Saatuamme mahdollisuuden päästä tekemään opinnäytetyötä ihmiskauppa – aiheen parissa, otimme sen vastaan, koska koemme ihmiskaupan vastaisen työn tärkeänä.

V.A.L.O.:n toiminta on mielestämme tärkeää vapaaehtoisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa, jota tehdään yhteisen hyvän puolesta. Harju (2005, 10) määrittelee kansalaistoiminnan osuvasti ”ihmisen aktiiviseksi toiminnaksi itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi”. Kansalaistoiminta on osana koulutustamme ja opintojen aikana olemme tutustuneet tapoihin toteuttaa sitä. Tulevina yhteisöpedagogeina ja kansalaisvaikuttajina näemme V.A.L.O.:n kaltaisen toiminnan virallisten tahojen rinnalla yhtenä mahdollisena keinona vastustaa ihmiskauppaa.

Tässä opinnäytetyössä selvitämme V.A.L.O.:n koulutyön luentoon osallistuvien lukio-
laisten käsityksiä ihmiskaupasta. Lisäksi tutkimme, mitä uutta he luennolla oppivat ja kuinka aktiivisia he ovat aiheen parissa tämän jälkeen. V.A.L.O.:lla ei ole tietoa koulutyön luentoon osallistuvien nuorten ihmiskauppatietämyksestä, eikä se ole tutkinut koulutyötään, joten opinnäytetyömme on tarpeellinen. Tutkimuksemme avulla V.A.L.O. saa tietoa tekemäänsä koulutyötä varten. Opinnäytetyön tutkimuksessa käytämme laadullista ja määrällistä tutkimustapaa. Aineistonkeruumenetelmämme ovat kirjoitustehtävä ja puolistrukturoitu kyselylomake.

2 V.A.L.O. – VAPAAUS, ARVO, LAUPEUS, OIKEUDENMUKAISUUS

V.A.L.O. on vapaaehtoistyötä tekevä järjestö, joka tekee työtä ihmiskaupan vastustamiseksi, sekä saadakseen ihmiset tietoisiksi ihmiskaupan olemassa olostä (Hartikainen 2014). Järjestö on kehittynyt ihmiskaupan uhrien puolesta rukoilevien ryhmästä. Nykypäivänä se koostuu ihmisistä, jotka haluavat tehdä osansa ihmiskaupan loppumisen hyväksi. Vapaus, arvo, laupeus ja oikeudenmukaisuus ovat V.A.L.O.:n ihmiskaupan vastaisen työn arvoja, ja samalla sanoja, joista sen nimi koostuu. (V.A.L.O. Turku 2012.) Keväällä 2012 V.A.L.O.:sta tuli rekisteröitynyt yhdistys. V.A.L.O. toimii Suomessa tällä hetkellä Turussa, Helsingissä, Joensuussa, Vaasassa, Lahdessa sekä Tampereella. (Hartikainen 2014.)

V.A.L.O.:n alaisuudessa toimii tiimejä, jotka tekevät erilaisia työmuotoja. Näitä tiimejä ovat tempaus-, rukous-, tavoittava- sekä koulutiimi. Tempaustiimi järjestää vuosittain erilaisia tapahtumia ja tempauksia. Keväällä (2014) tempaustiimi järjesti Run For Freedom – juoksutapahtuman, johon pääsi osallistumaan määriteltyä rahasummaa vastaan. Tempaustiimin keräämät rahat lahjoitetaan ihmiskaupan vastaiselle työlle. Rukoustiimi rukoilee säännöllisesti ihmiskaupan uhrien puolesta. Tavoittava tiimi kiertää Suomen thai-hierontapalveluja. He käyvät juttelemassa työntekijöiden kanssa. Tarkoituksena on saada kontakti työntekijöihin ja samalla havainnoida löytyykö heidän joukosta ihmiskaupan uhreja. (Hartikainen 2014.)

2.1 V.A.L.O. koulussa

Koulutiimi on yksi V.A.L.O.:n tiimeistä. Koulutiimin tehtävä on kiertää kouluissa pitämässä luentoa ihmiskaupasta 13–18 –vuotiaille nuorille. Työn tavoitteena on nuorten tiedon lisääminen ihmiskaupasta sekä suhtautumisen muuttaminen kielteiseksi ihmiskauppaa kohtaan. Nuorille annetaan myös konkreettisia keinoja vastustaa ihmiskauppaa. (Hartikainen 2014.)

Helsingin koulutyöstä vastaa V.A.L.O. – ei orjuudelle ry:n Helsingin koulutyön koordinaattori Paula Hartikainen. Hartikaisen (2014) mielestä kouluissa tehtävä ihmiskauppaa koskeva informointi on tärkeää, koska nuoret ovat tulevaisuuden päättäjiä ja nykyajan kuluttajia. Lisäksi hän perusteli koulutyön tärkeyttä Yhdysvalloissa julkais-

tulla Trafficking in persons – raportilla (2013, 169), minkä mukaan suomalaiset nuoret ovat alttiita joutumaan seksiperäiseen ihmiskauppaan (Hartikainen 2014). Aihe sopii hyvin yläasteen ja lukion opetussuunnitelmaan, koska niiden opetussuunnitelmassa on määritelty opetuksen arvopohjaan kuuluvan muun muassa ihmisoikeudet ja tasa-arvo (Opetushallitus 2003, 14; Opetushallitus 2004, 14). Perusopetus on edistäjänä oppilaan oikeuksien ja vapauksien kunnioittamiselle ja auttaa kehittymään demokraattista yhteiskuntaa kehittäväksi osallistuvaksi kansalaiseksi (Opetushallitus 2004, 14). Lukion opetussuunnitelma kannustaa kriittisyyteen suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen epäkohtia kohtaan (Opetushallitus 2003, 12). Koulutiimi on tavoittanut Helsingissä noin 600–700 opiskelijaa kevätlukukauden 2014 aikana (Hartikainen 2014).

3 IHMISKAUPASTA

Maapallolla arvioidaan olevan noin 27 miljoonaa ihmiskaupan uhriksi joutunutta henkilöä. Joka vuosi 600 000-800 000 ihmistä viedään laittomasti rajojen yli. Suurin osa ihmiskaupan uhreista on naisia ja lapsia, sillä naisten ja lasten osuus on 80 % kaikista uhreista. Seksikauppa on tunnetuin ihmiskaupan muoto ja siihen joutuu vuosittain miljoona lasta. Ihmisten myyminen ja ostaminen on tuottoisaa, sillä ihmiskaupassa liikkuu noin 32 miljardia dollaria. Tämä onkin huume- ja asekaupan rinnalla yksi maailman suurimmista rikollisuuden muodoista. (Human trafficking Statistics.) Ihmiskauppa rinnastetaan myös orjuuteen, joka on saanut uudenlaisia muotoja tultaessa nykyhetkeen (Bales 2013, 20).

3.1 Ihmiskaupan määrittelyminen

Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen yhteyteen laadittiin vuonna 2006 ihmiskauppaa sääntelevä lisäpöytäkirja (YK:n ihmiskauppalisäpöytäkirja) (1§, 71/2006). Tässä lisäpöytäkirjassa on annettu ensimmäinen laaja, kansainvälinen määritelmän ihmiskauppalle. (PRO-tukipiste.)

YK:n Palermon sopimuksen artikla 3a käsittelee ihmiskauppaa ihmisten värväyksenä, kuljetuksena, siirtona, kätkemisenä ja vastaanottamisena. Tähän liittyy hyväksikäyttö, erehdyttäminen tai pakon avulla vieminen epäinhimillisiin oloihin. Palermon sopi-

muk-sen mukaan ihmiskaupan katsotaan sisältävän kolme elementtiä, joita ovat tarkoitus, keino ja tekotapa. Kaikkien osatekijöiden on täytettävä samanaikaisesti, jotta kysymys

on nimenomaan ihmiskaupasta eikä esimerkiksi parituksesta, ihmissalakuljetuksesta tai lievemmistä hyväksikäyttör rikoksista työelämässä. Tarkoitukseksi on määritelty toisen saattamisen taloudellisessa hyötymistarkoituksessa sukupuolilyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, seksuaaliseen hyväksikäyttöön pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin tai elimien ja kudoksien poistamiseen. (HE 221/2005.)

Ihmiskauppa on määritelty myös Suomen kansallisessa rikoslaissa (25 luku 3§), jossa ihmiskauppa on toisen henkilön luovuttamista, kuljetusta, värväämistä korvausta vastaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön, pakkotyöhön tai muihin rinnastettaviin toimiin, jotka rikkovat ihmisarvoa. Näiden lisäksi ihmiskauppaa on toisen ihmisen kudosten ja elinten myyminen. Ihmiskauppaan liittyy aina toisen ihmisen hyväksikäyttöä, toisen ihmisen erehdyttämistä sekä taloudellista hyötymiskeinoa toisen kustannuksella. (Rikos-laki 1889/39.)

3.2 Ihmiskaupan muodot

Ihmiskauppa ilmenee monin eri tavoin. Prostituutio ja muu seksiteollisuus- ja viihde, kuten pornografian tuotanto ovat tapoja, joilla ihmiskaupan uhreja voidaan hyväksikäyttää seksuaalisesti. (Roth 2010, 237.) YK:n huume- ja rikososasto UNODC:n mukaan Euroopassa on 500 000 seksityöläistä, jotka on tuotu maahan laittomin keinoin (Junttila 2006). Yhdysvallan tiedustelupalvelun raportin (1999) mukaan Yhdysvaltoihin tuodaan vuosittain 45 000-50 000 naista ja tyttöä, joista suurin osa joutuu osaksi seksityötä. Prostituutio on useissa maissa kiellettyä ja siksi uhrit eivät uskalla kääntyä viranomaisten puoleen. Monesti pelätään myös maastakarkoitusta tai rikollisten kostoja. (O’neill Richard, 3.)

Pakkotyö on Kansainvälisen työjärjestön (ILO) mukaan yksi ihmiskaupan muodoista ja sillä tarkoitetaan sellaista työtä, jota henkilö on pakotettu tekemään rangaistuksen uhan alla. (ILO 2012, 13.) Uhri saatetaan velkasuhteeseen maksamalla liian vähäistä palkkaa. Uhrien työpäivät ovat kohtuuttoman pitkiä, lomaoikeuksia ei ole ja heitä asu-

tetaan huonoissa olosuhteissa. (Roth 2010, 237.) Pakkotyöhön päätyvät yleensä köyhät, naiset, lapset ja etniset tai rodulliset vähemmistöt. Toisin sanoen riistolle altistuu helposti yhteiskunnassa kaikkein heikoimmassa asemassa olevat. (Ihmisoikeudet.net 2013.) Suurempien voittojen saamiseen sekä tuotannon kulujen vähentämiseen käytetään pakkotyön uhreja (Soukola 2009, 271).

Ihmisten elimistä käydään myös kauppaa (Kimpimäki 2009, 196). Interpolin eli kansainvälisen rikollispoliisijärjestön (2009) mukaan etenkin munuaisia kaupataan rikollisissa piireissä pitkien odotuslistojen vuoksi. Operaatioita saatetaan suorittaa huonoissa olosuhteissa ilman lääkäreiden valvontaa, jolloin henkiä on vaarassa. Elinten kysyntää on kasvattanut lisääntynyt diabetekseen sairastuminen ja väestön ikääntyminen. (Interpol.) Elinten laittomasta myynnistä sekä uhreista on todella vähän tietoa, eivätkä tilastot ole maailmanlaajuisesti yhteneviä. Tapauksia on vaikea tutkia määrällisesti, sillä monet tapaukset jäävät ilmoittamatta viranomaisille ja osa elinkaupasta sekoittuu muuhun ihmiskauppaan. (Caplan ym. 55, 57.)

Seksikaupan, pakkotyön ja elinkaupan lisäksi ihmiskaupaksi lukeutuvat myös pakkoavioliitot, adoptiokauppa sekä velkavankeuteen saattaminen (Roth 2010, 237) Pakkoavioliittoon kuuluu naisten myyminen vaimoiksi. Maailmassa huomattava osa avioliitoista on pakkoavioliittoja. Kyseisissä avioliitoissa on tavallista, että uhrin vanhemmat valitsevat puolison. Pakkoavioliittoon liittyy yleensä myös väkivaltaa. Monien valtioiden kansalliset lait sekä ihmisoikeusjärjestöt tuomitsevat avioliittoon pakottamisen. (Ihmisoikeudet.net 2013.)

3.3 Miksi maailmassa on ihmiskauppaa?

Maailmansodan jälkeiset kolme tekijää johtivat orjuuden uuteen tulemiseen. Ensimmäisenä tekijänä on vuoden 1945 jälkeinen viisikymmentä vuotta jatkunut suuri väestönkasvu, jossa väkiluku nousi kahdesta miljardista reiluun kuuteen miljardiin. Tätä räjähdysmäistä väkiluvun kasvua tapahtui lähinnä kehitysmaissa. Väestönkasvu ei kuitenkaan yksinään selitä sitä, miksi ihmiskaupan uhrien määrän kasvoi. (Bales 2013, 22.)

Toisena tekijänä olivat rajut sosiaaliset ja taloudelliset muutokset. Muutosten tarkoitus oli parantaa ihmisten elämää, mutta suuria ihmismääriä jäi niiden aikana toimeentulon

rajoille tai sen alapuolelle. Tämä tapahtui vuoden 1945 jälkeisestä maailmantalouden nousukaudesta huolimatta. (Bales 2013, 23.) Ihmiskauppaa ei luultavasti voisikaan tapahtua, ellei ihmisten tuloissa ja varallisuudessa olisi eroja. (Kimpimäki 2009, 199). Huono toimeentulo johti siihen, että varsinkin Etelä-Aasian ja Afrikan maaseutujen toimeentulon alapuolella sinnittelevät perheet saattoivat joutua tekemään elantonsa eteen mitä tahansa. Perheen lapsia jouduttiin esimerkiksi lähettämään orjiksi. (Bales 2013, 23–24.)

Sosiaalisista ja taloudellisista muutoksista seurannut köyhyys aiheutti köyhille ihmisille halun lähteä kotimaastaan. Varakkaampien maiden asettamat esteet muutolle johtivat siihen, että köyhät joutuivat halutessaan muuttaa turvautumaan ihmiskauppaa ja ihmissalakuljetusta harjoittaviin organisaatioihin. Ihmiskauppaa harjoittavat organisaatiot hyötyivät ihmisten kansainvälistyneestä liikkuvuudesta, sillä ihmisten liikkuvuuden lisääntymisen ohessa maiden väliset rajat vapautuivat ja liikennejärjestelmät kehittyivät. Tämä kaikki yhdessä on edesauttanut ihmiskaupan määrän kasvua. (Kimpimäki 2009, 199.)

Kolmantena ihmiskauppaan johtavana tekijänä on korruptio. Tällä tarkoitetaan varsinkin joissakin maissa tapahtuvaa poliisien korruptoituneisuutta. Näissä maissa on mahdollista maksaa poliiseille siitä, etteivät he kiinnitä huomiota tapahtuvaan väkivaltaan, ja näin väkivallan tekijän on mahdollista säästyä pidätykseltä. Toisinaan poliisit saatavat tarjoutua itse käyttämään väkivaltaa rahaa vastaan. Orjuuden olemassaolon mahdollistaminen vaatiikin poliisien ja rikollisten tekemää yhteistyötä sen laittomuuden vuoksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että orjuutta ei tapahtuisi maissa, joissa poliisit toimivat lainmukaisesti. Korruption määrä korreloi kuitenkin vahvasti orjuuden määrän kanssa. (Bales 2013, 26–27.)

3.4 Ihmiskauppa Suomessa

Perustuslain 7§:n sanotaan että jokaisella ihmisellä tulisi olla oikeus elämään sekä vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kiduttamista sekä ihmisarvoa loukkaavaa kohtelua ei suvaita. Kenenkään ihmisen koskemattomuuteen ei saa puuttua, eikä kenenkään vapautta saa ottaa mielivaltaisesti ilman laissa säädettyä perustetta (731/1999.)

Ihmiskauppaa ei ole Suomessa tutkittu kovinkaan paljoa, eikä siihen löytyviä artikkeleita löydy kattavasti. Suomen ihmiskauppatilannetta on auttanut todentamaan tietoisuuden kasvaminen ihmiskaupasta muun muassa kansainvälisten selvitysten ja tutkimusten avulla. (Nieminen 2006, 193.) Ennen 1990-lukua ilmiön olemassaolo tiedotettiin, mutta sitä ei pidetty Suomea koskevana ongelmana (Kimpimäki 2009, 201). Kuitenkin 1800 – luvulla bordelleja ylläpitävät naiset kutsuivat ruotsalaisia tyttöjä Suomeen tekemään töitä ravintoloihin tarjoilijoiksi. Tyttöjen vaihtaessa maata työn perässä he joutuivatkin työskentelemään seksityössä. (Kimpimäki, 186.)

Vuonna 2004 ihmiskauppa on kriminalisoitu Suomen lainsäädäntöön (Pentikäinen 2006, 78). Tavanomaisen tekemuodon rangaistukset vaihtelevat neljästä kuukaudesta kuuden vuoden vankeuteen. Kahdesta kymmeneen vuoteen tuomitaan törkeästä ihmiskaupasta. (Juvonen 2012, 152.) Ihmiskauppa määritellään 25 luvun 3a§ mukaan törkeäksi, mikäli toimintaan sisältyy väkivaltaa, uhkailua, kavaluutta, toiselle ihmisille tahallisesti aiheutettu vakava vamma, sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos alle 18-vuotiaaseen, tai sellaiseen henkilöön jonka itsepuolustus on heikentynyt tai jos rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. (Rikoslaki 1889/39.)

Ihmiskaupan kansalliseksi raportoijaksi on Suomessa nimetty vähemmistövaltuutettu. Sen tehtäviin kuuluu ihmiskauppaan liittyvien ilmiöiden sekä ihmiskauppaa vastustavien tahojen seuraaminen ja niistä raportointi. Vähemmistövaltuutettu on myös velvoitettu oikeusavun järjestämiseen. (Juvonen 2012, 152.) Ihmiskauppa raportoijan yhtenä tehtävänä on myös luoda yhteistyötä viranomaisten tahojen sekä järjestöjen välillä jotka tekevät ihmiskaupan vastaista työtä. Raportoiija tarkastelee ihmiskaupan vastaista työtä uhrien kannalta ja tarttuu mahdollisiin puutteisiin. (Vähemmistövaltuutettu 2010,

Suomi arvioidaan ihmiskaupan kauttakulku- sekä kohdemaaksi erilaisissa ihmiskauppaa koskevissa huomioissa (Pentikäinen 2006, 81). Esimerkkinä voidaan pitää marraskuun 2007 tapahtumaa, jossa Maarianhaminassa rajavartiosto pysäytti laivan, jossa oli kolme alaikäistä nuorta. Tšetšeeninuoret olivat menossa Tukholmaan ja viranomaiset uskoivat, että he joutuvat määränpäässään prostituutioon. Ahvenanmaa ei ole todennäköinen ihmiskaupan kohdema, mutta sitä käytetään kauttakulkupaikkana menettäessä muihin Euroopan maihin. (Marttila 2009, 18.)

Suomessa tunnistettu ihmiskauppa on työn teettämistä henkilöllä, joka samalla menettää itsemääräämisoikeutensa (Juvonen 2012, 152). Suomessa oleskelee ulkomaalais-taustaisia, jotka houkuttelevat kotimaastaan ihmisiä työntekijöiksi (Juvonen 2012, 154). Suomessa olevat tyypillisimmät ihmiskaupan muodot ovat seksikauppa ja työpe-räinen ihmiskauppa. Useimmassa tapauksessa Suomessa olevat seksikaupan uhrin ovat kotoisin Venäjältä ja Baltian maista, vaikka muitakin kansalaisuuksia tulee jatkuvasti enemmän. (Roth, 238). Pakkotyötä Suomessa on eniten muun muassa ravintola-, sii-vous- ja kuljetusalalla sekä marjanpoiminnassa (Roth, 238).

Viime vuosien aikana uhrien tilannetta on parantunut Suomeen perustettu ihmiskau-pan uhrien suojelujärjestelmä. Suomen järjestelmä on kuitenkin saanut kritiikkiä siitä, ettei se vaikuta tunnistavan ihmiskaupan uhreja. (Juvonen 2012, 153.)

3.5 Taustaa ihmiskaupan vastaiselle työlle

Ihmiskaupan vastaista työtä on edeltänyt orjuuden, orjakaupan ja valkoisen orjakaup-pan vastustaminen. Valkoisella orjakaupalla on alkujaan tarkoitettu eurooppalaisten naisten kuljettamista ulkomaille prostituutiota varten, jonka jälkeen termiä alettiin käyttää prostituutiosta yleisesti. 1800 luvun lopusta 1900 luvun alkuun valtiot alkoivat solmia orjakaupan vastustamiseksi kansainvälisiä sopimuksia orjakaupan tullessa kan-sainväliseksi kysymykseksi. Kansainväliseksi kysymykseksi orjakaupan teki sen har-joittaminen merellä. Orjakaupan keskittyessä merelle ensimmäiset sopimukset tehtiin varsinaisen orjuuden sijasta orjien kauppaamista ja kuljettamista vastaan. Vuonna 1926 hyväksyttiin vastustamista varten sopimus, joka sitoi siihen kuuluvat valtiot or-jakaupan lopettamiseen pyrkimiseen sekä estämään ja rankaisemaan siitä. Tämä sopi-mus oli aikansa olennaisena orjuuden kieltävänä sopimuksena ja myöhemmin sitä täydennettiin ja vahvistettiin lisäsopimuksen lisäksi muutamissa ILO:n sopimuksista ja ihmisoikeusasiakirjoissa. (Kimpimäki 2009, 184–185.)

Iso-Britanniassa federaatioliike sai huomiota hallitukselta ja kansalaisilta sanomaleh-tien ja uskonnollisten liikkeiden avustuksella siitä, että Manner-Eurooppaan palkataan Ison-Britannian nuoria tyttöjä työskentelemään bordelleihin. Tytöt erehdytettiin esi-merkiksi luulemaan, että ovat matkustamassa poikaystävänsä kanssa. Valkoista orja-kauppaa vastaan alettiin kampanjoida ja Iso-Britannia olikin ensimmäinen maa, jossa valkoisesti orjakaupasta alettiin keskustella. Yksin valkoista orjakauppaa koskevia

sopimuksia alettiin solmia 1900 – luvun alussa. Kampanjoiminen tehoi siltä osin, että puhututtanut tyttöjen kauppaaminen Isosta-Britanniasta loppui. Valkoista orjakauppaa ja sen määrää muidenkin maiden osalta tarkasteltaessa huomattiin, että naisia ja lapsia kuljetettiin myös Euroopan ulkopuolelle. Kohteena olivat muun muassa Latinalainen Amerikka sekä Pohjois-Afrikka. (Kimpimäki 2009, 184–185.)

Valkoisesti orjakaupasta tuli koko Eurooppaa huolestuttanut asia. Sitä päädyttiin tarkkailemaan perustamalla kansallisia komiteoita ja pitämällä kansainvälisiä kongresseja. Valkoista orjakauppaa vastustamaan laadittiin monia sopimuksia, joista ensimmäinen tehtiin vuonna 1904. Sopimus tehtiin vastustamaan valkoisen orjakaupan rikollista ammattia, ja se velvoitti keräämään tietoa sitä koskien tehdystä valvonnasta muun muassa rautatieasemilla ja satamissa, sekä tilastoimaan kotiutettuja nais- ja lapsiuhreja. Naisten kaupan liittyvistä teoista määrättiin valtiot säätämään rangaistuksia vuoden 1910 yleissopimuksessa. (Kimpimäki 2009, 186–187.)

Kansainliitto sai perustamisensa yhteydessä tehtäväkseen valvoa nais- ja lapsikaupan koskeneiden sopimusten kansallista täytäntöönpanoa. Samaan aikaan valkoinen orjakauppa – termin sijaan alettiin käyttää lapsi- ja naiskauppaa, jotta naisten suojelu ihmiskaupalta olisi ihonväristä riippumatonta. Toimintansa aikana kansainliitto solmi monia sopimuksia nais- ja lapsikaupan vastustamiseen liittyen. Esimerkiksi vuonna 1921 solmittiin määräyksiltään melko samanlainen sopimus kuin vuonna 1910. Sopimus sisälsi naiskaupan tekojen rankaisun lisäksi kehotuksen myös lapsikaupasta rankaisemiseen. Tärkeinä toimintamuotoina sopimuksessa olivat valistustoiminnan järjestäminen ja satamien valvonta. Alaikäisten lasten kohdalla sopimusta muutettiin niin, ettei heidän sukupuolella ole enää suojelun kannalta väliä. (Kimpimäki 2009, 187.)

Vuonna 1927 järjestettiin kansainvälinen konferenssi, jonka aiheena oli naiskauppaa. Konferenssissa ehdotettiin, että ihmiskauppaan sisällytettäisiin kuuluvan myös rajojen sisällä tapahtuva lapsi- ja naiskauppa. Aikaisemmissa sopimuksissa oli asetuksia vain rajat ylittävästä nais- ja lapsikaupasta. Samalla ehdotettiin bordellien poistamista, sillä ne aiheuttivat vaikutuksia kansainvälisen kaupan lisääntymiselle. Konferenssin johdosta alettiin Kansainliiton piirissä luonnostella sopimusta, joka koskisi laillisten bordellien luopumista sekä ehkäisisi toisten prostituutiosta hyötymistä. Sopimusta ei kuitenkaan koskaan käsitelty toisen maailmansodan vuoksi, sillä luonnos saatiin valmiiksi vasta vuonna 1937. (Kimpimäki 2009, 189.)

Vuonna 1933 päädyttiin solmimaan uusi naisten kauppaa koskeva yleissopimus johtuen laajoista selvityksistä, jotka tehtiin vuosina 1927 (Amerikka ja Pohjois-Afrikka) ja 1932 (Aasia ja Lähi-Itä). Selvitykset kertoivat, että kaupan kohteeksi joutuu monia alaikäisiksi määriteltäviä alle 21 – vuotiaita. Uuden sopimuksen avulla alettiin suojella alaikäisiä naisia, jotka olivat vapaasta tahdostaan joutuneet kaupan kohteeksi. (Kimpimäki 2009, 188.)

Yhdistyneet kansakunnat (YK) hyväksyi vuonna 1950 yleissopimuksen (SopS 33/1972), jossa käsiteltiin ihmiskauppaa sekä prostituutiota. Aiemmat valkoista orjakauppaa koskevat sopimukset poistuivat YK:n hyväksyttyä tämän sopimuksen sen korvataksena. Osapuolivaltioiden vähäisestä määrästä huolimatta sopimusta pidettiin kauan tärkeänä kansainvälisenä ihmiskauppaa koskevana sopimuksena. Sopimus kattoi kaikki ihmiskaupan muodot niin maan rajojen sisällä kuin rajat ylittäväänkin toimintaan. Aiemmissa sopimuksissa uhrin sukupuoli ja ikä saattoivat määrittää suojelun alan. Tähän sopimukseen muotoiltiin, etteivät nämä tekijät enää voi määrittää sitä. 1959 YK teki selvityksen, jonka mukaan ihmiskauppaa esiintyi yhä kaikesta huolimatta. Ajan kuluessa sen muodot olivat kuitenkin muuttuneet ja siitä oli tullut piilotettumpaa. Vaikka ihmiskauppaa esiintyi yhä, oli se silti vähentynyt. (Kimpimäki 2009, 189–190.)

3.6 Ihmiskaupan vastainen työ Suomessa

Ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma hyväksyttiin valtioneuvoston toimesta vuoden 2005 elokuussa (Pentikäinen 2006, 78). Ministeriön tehtävänä on vastata oman hallintoalansa mukaan tarkennettuun toimintasuunnitelmaan kullekin asetettujen toimenpiteiden toteutuksesta. (Government Report to Parliament on the Human Rights Policy of Finland 2009 2010, 148.) Suunnitelman toimeenpanon koordinoinnista vastaa sisäministeriö (Sisäministeriö).

Poliisin nettisivut kertovat ihmiskaupan olevan pitkälti piilorikollisuutta. Tämä asettaa haasteita sen paljastamiselle ja tutkimiselle. Kulttuurisidonnaiset asiat hankaloittavat myös näytön saamista rikoksista. Poliisi on saatettu kokea uhkana maassa, josta uhri on tullut ja siksi avunhakeminen jää. Lähtömaan elinolot ovat voineen olla niinkin huonot, ettei uhri koe itseään uhriksi. (Poliisi) Uhrien hankala tavoitettavuus ja tunnis-

tettavuus hankaloittavat ihmiskaupan vastaista toimintaa. Uhrien vaikeaan tunnistettavuuteen vaikuttaa vakiintumaton rajanveto ihmiskaupan ja joidenkin muiden rikosten välillä. Siksi esitutkintaan, syyteharkintaan ja tuomioistuimiin on ollut vaikea saada konkreettisia tapauksia. (Kimpimäki 2009, 227.)

Suomessa ihmiskaupan vastaista toimintaa tekevät ministeriöiden ohella muun muassa poliisi, tulli- ja rajavartiolaitaviranomaiset, maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset, kirkko sekä järjestöt (Poliisi). Keskusrikospoliisi (KRP) vastaa ihmiskaupan vastaisen operatiivisen toiminnan suunnittelusta. Ihmiskaupparikosten torjunta ja syyllisten saataminen vastuuseen ovat KRP:n ensisijaisia tehtäviä. (Poliisi) Joutsenossa toimii ihmiskaupan uhreille tarkoitettu vastaanottokeskus. Tällä auttamisjärjestelmällä tarjotaan uhreille tukitoimia ja erilaisia palveluja. (Sisäministeriö)

Valtion talousarvio sisältää rahoituksen, mikä on suunnattu kolmannen sektorin ihmiskaupan uhrien etsivään työhön (Government Report to Parliament on the Human Rights Policy of Finland 2009 2010, 148). Kolmas sektori on joukko kansalaisista koostuvia yhdistyksiä, jotka toteuttavat toimintaansa yksityisen ja julkisen sektorin ohessa. Eettisyys, yksilöllinen valinnanvapaus ja vapaaehtoisuus ovat kolmannelle sektorille ominaisia piirteitä. (Harju 2005, 15.) Trafficking in persons – raportin (2013, 169) mukaan valtion rahoituksella halutaan kannustaa kansalaisjärjestöjä jatkamaan ruohonjuuritason työtä ihmiskaupan uhrien auttamiseksi sekä ihmiskaupan vastustamiseksi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia käsityksiä kohdejoukollamme on ihmiskaupasta ja mitä uutta he oppivat V.A.L.O:n kouluissa pidettävällä ihmiskauppa – aiheisella luennolla. Lisäksi tutkimme, kuinka aktiivisia lukiolaiset ovat luennon jälkeen ihmiskauppaan liittyvien asioiden parissa.

Työmme tutkimuskysymykset on laadittu yhdessä opinnäytteemme tilaajan kanssa. Työssämme vastataan seuraaviin kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisia kohdejoukon käsitykset ihmiskaupasta ovat ennen luentoa?
2. Mitä uutta tietoa kohdejoukko saa ihmiskaupasta luennon avulla?
3. Kuinka aktiivinen kohdejoukko on ihmiskauppa aiheen parissa?

Opinnäytetyössämme tarkoitamme käsitys sanalla ”havaintoon, kokemukseen tai ajatteluun perustuvaa mielikuvaa jostakin” (Haarala 1990, 633). Opinnäytetyössämme puhuttaessa puolistrukturoidun kyselylomakkeen luennoitsijasta ja V.A.L.O.:n koulutyön koordinaattorista käytämme sanaa koulutyöntekijä. Kyseessä on yksi ja sama henkilö.

4.2 Kohdejoukko

Tutkimuksemme kohdejoukkona on kolme mikkeliäisen lukion kurssiryhmää, jotka osallistuvat V.A.L.O.:n ihmiskauppa -luentoon. Lukion opettaja, kenen kurssilla luennot pidetään, valitsi kyseiset kurssiryhmät toivomamme kohdejoukon suuruuden mukaan. Kohdejoukon koko on 60 lukiolaista. Lukiolaisista puhuttaessamme tarkoitamme kohdejoukkomme lukiolaisia.

4.3 Tutkimusmenetelmien valinta ja kuvaus

Käytämme opinnäytetyössä sekä laadullista että määrällistä tutkimustapaa. Tutkimme erilaisia asioita, joten tutkimukselle on tarkoituksenmukaista käyttää näitä molempia. Tutkimustapojen huomattavien eroavaisuuksien vuoksi on kuitenkin järkevää valita jompikumpi pääasialliseksi tutkimusotteeksi (Metsämuuronen 2001, 64). Pääpaino tutkimuksessa on laadullisessa tutkimustavassa.

Määrällinen tutkimus tarkoittaa, että aineistoa kerätään määrälliseen eli numeerisesti ilmaistavaan muotoon ja päätökset kerätystä aineistosta tehdään tilastollisen analyysin perusteella (Hirsjärvi ym. 1997, 131). Saamme tarkoituksenmukaisempaa tietoa lukiolaisten aktiivisuudesta aiheen parissa, kun tuloksemme ovat numeraalisessa muodossa. Näin on käytännöllisempää vertailla esimerkiksi sukupuolten välistä aktiivisuutta, kuin että joutuisimme tekemään omat tulkintamme aktiivisuuden määrästä sen ollessa laadullisessa muodossa. Haemme siis tutkimuksellamme tietoa aktiivisuuden määrästä, emme sen luonteesta ja syistä.

Laadullisen tutkimuksen valitsimme käsitysten tutkimiseen, ja sitä käytetäänkin yleensä tutkittaessa käsityksiä ja tehtäessä tulkintoja asioista (Puusa & Juuti 2011, 52). Laadullinen tutkimus pyrkii kuvamaan todellista elämää, joka on moninaista ja jokaiselle erilaista. Tarkoituksena ei ole todistaa jonkin asian olevan totta, vaan löytää merkityksiä, joita tutkimuksen kohdejoukko antaa kokemilleen asioille. (Hirsjärvi ym. 1997, 152.) Laadullisella tutkimustavalla saamme kohdejoukoltamme rajoittamattomia käsityksiä ihmiskaupasta. Lukiolaiset pääsevät tällä menetelmällä vapaasti kertomaan, mitä uutta ovat oppineet.

4.3.1 Kirjoitukset aineistonkeruumenetelmänä

Olemme valinneet kirjoitukset aineistonkeruumenetelmäksi kerätessämme aineistoa kohdejoukkomme käsityksistä ihmiskaupasta. Tämä aineistonkeruumenetelmä sisältää oletuksen, että kirjoittaja pystyy antamaan itsestään parhaiten kirjallisessa muodossa. Tiedonantajan ikä sekä kirjalliset kyvyt on otettava huomioon valittaessa kirjoitukset tutkimusmenetelmäksi. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 84.)

Vapaita kirjallisia vastauksia, joissa tutkittavilla on ollut mahdollisuus kertoa käsityksistään omin sanoin, kutsutaan kerrontaan perustuvaksi narratiiviseksi aineistoksi. Tarkimmillaan narratiiviselta aineistolta vaaditaan kertomukselle ominaisia piirteitä, esimerkiksi juonellisuutta, alkua, keskikohtaa ja loppua. (Heikkinen 2007, 147.) Itse emme vaadi näin juonellisia vastauksia, vaan lähinnä ajatuksenjuoksua paperille. Narratiivista aineistoa voikin olla yksinkertaisimmillaan myös kerrontaan perustuva aineisto, jolta ei vaadita eheyttä ja juonellisuutta (Heikkinen 2007, 147). Kirjoitustehtävän tarkoitus ei ole saada täysin oikeaa tietoa ihmiskaupasta, vaan kohdejoukon oletuksia, luuloja ja käsityksiä siitä.

4.3.2 Puolistrukturoitu kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Kyselylomaketta suunniteltaessa on oltava tarkkana sanavalintojen ja kysymysten muotojen kanssa. Kysymyksistä ei saa syntyä johdattelevia, mutta ne olisi kuitenkin ymmärrettävä. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma ovat pohjana kysymysten suunnittelulle. Pitämällä nämä kaksi asiaa kyselylomakkeen suunnittelussa mukana, vältetään turhalta tiedolta ja saadaan varmemmin kysyttyä kaikki oleellinen. (Valli 2010, 103–104.) Kysymysten, sekä väittämien muotoiluun saimme apua opinnäytetyömme ohjaajalta.

Olemme käyttäneet kyselylomakkeessamme Likertin asteikoksi kutsuttua menetelmää, jossa esitämme joukon väittämiä, joihin vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Vastausvaihtoehdot liikkuvat välillä 1 eri mieltä – 5 samaa mieltä. Likertin asteikon tapaan mitta-asteikkomme puoliväliin olemme sijoittaneet ”en osaa sanoa” – vaihtoehdon, johon vastaaja voi turvautua, jos ei osaa ottaa kantaa asiaan. Likertin asteikko saa kuitenkin kritiikkiä siitä, että ihmiset saattavat turvautua liikaa keskimmäiseen vaihtoehtoon, eivätkä uskalla käyttää ääripäiden vaihtoehtoja. Olemme yrittäneet muotoilla väittämämme niin, että niihin kantaa ottaminen olisi helppoa ääripäitä käyttämällä, eikä ”en osaa sanoa” – vaihtoehtoon tarvitsisi välttämättä turvautua. (Valli 2010, 118–119.)

Laadullisen tutkimustavan kysymykset eli avoimet kysymykset antavat vastaajan kertoa omin sanoin asiansa sekä tietonsa siitä, mitä on kysytty (Hirsjärvi ym. 1997, 190). Kysymyksiä suunniteltaessa huomioimme, etteivät ne olleet liian pitkiä tai sisältäneet kaksoismerkityksiä, jolloin vastaaminen hankaloituisi (Hirsjärvi ym. 1997, 191).

4.4 Aineistonkeruuprosessi

Keräsimme tutkimuksemme aineiston tammikuussa 2014. V.A.L.O. toivoi, että luennon aihe sopisi lukiolaisten suorittamaan kurssisisältöön. Kävimme lokakuussa 2013 mikkililäisessä lukiossa rehtorin luona kysymässä lupaa luentoihin ja essee – sekä kyselylomakkeidemme keruuseen. Rehtori antoi meille listan opettajista, joiden kurssit voisivat sopia aiheeseemme. Myöhemmin saman kuukauden aikana menimme kou-

lulle ja tavoitimme yhden opettajista. Sovimme kurssin aikatauluun sopivan päivämäärän sekä kohdejoukon, jotka luentoon osallistuvat.

Helsingin V.A.L.O.:sta saapui tammikuussa koulutyöntekijä kertomaan ihmiskaupasta. Hän piti 45 minuutin pituisen luennon kolmelle kurssiryhmälle, joista kohdejoukkomme koostui. Jokaisen luennon kulun yritimme pitää mahdollisimman samanlaisena.

Ennen luennon alkua esittelimme itsemme ja kerroimme että olemme tekemässä opinnäytetyötä V.A.L.O.:n luennosta ja kysymme heidän käsityksiään ihmiskaupasta. Kerroimme, että opinnäytetyöhömmme liittyen ennen luentoa tullaan tekemään kirjoitustehtävä ja viikon päästä yksi kyselylomake.

Ensin jokainen teki edellä mainitun esseetyyppisen (Liite 1) kirjoitustehtävän, johon heillä oli noin 15–20 minuuttia aikaa kirjoittaa. Olimme muotoilleet muutaman apukysymyksen helpottamaan kirjoittamista. Valtaosa kohdejoukosta oli valmiina ennen ajan päättymistä. Viimeisen ollessa valmis keräsimme esseeet pois ja luento alkoi.

Viikon päästä ihmiskauppa – luennolle osallistuneet täyttivät puolistrukturoidun kyselylomakkeen (Liite 2). Tarkoitus oli, että lukiolaisilla olisi tämän kyselyn ja luennon välillä aikaa pohtia aihetta. Kyseisen viikon aikana olisi saattanut syntyä keskustelua sekä kyseenalaistamista omaan suhtautumiseen. Aikaa lomakkeen täyttämiseksi oli noin kymmenen minuuttia. Viimeistä kyselylomaketta täyttämässä oli vähemmän lukiolaisia, kuin luentoon osallistuneita oli. Emme olleet tietoisia, että kyseisenä päivänä heillä oli ylioppilaskirjoituksiin liittyvä preliminäärikoe sekä poikateatteriesitys, jotka verottivat vastaajien määrää.

4.5 Aineisto ja aineiston analyysi

Opinnäytetyömme tutkimus koostuu kahden eri vaiheen kautta kerätystä aineistosta. Ensimmäinen aineistonkeruu menetelmämme ovat kirjoitukset. Näitä saimme 60 kappaletta, joiden joukosta poistimme yhden epäasiallisesti kirjoitetun tekstin. Sukupuolijakauma poistetun kirjoituksen jälkeen oli ”jätetty vastaamatta” 5, naisia 35 ja miehiä 19. Toinen aineistonkeruu menetelmämme on puolistrukturoidut kyselylomakkeet.

Näitä saimme 44, joista poistimme myös yhden epäasiallisesti täytetyn lomakkeen. Sukupuolijakauma oli ”jätetty vastaamatta” 5, naisia 22 ja miehiä 16.

Analysoimme saamamme kirjoitukset sisällönanalyysillä. Luimme ensimmäisenä kirjoitukset läpi ja päätimme meitä tutkimuskysymykseen liittyen kiinnostavat asiat sen mukaan, kuinka ne kirjoituksissa toistuivat. Tämän jälkeen merkitsimme kirjoituksiin nämä meitä kiinnostavat kohdat. Seuraavana kirjoitimme tietokoneelle nämä merkityt kohdat, jotta saimme erotettua ne muusta aineistosta. Tulostimme ne, ja samalla kaikki muu aineisto jäi pois. Lajittelimme kirjoituksissa toistuivat aiheet kolmeen ryhmään. Nämä ryhmät ovat ihmiskaupan muodot, ihmiskaupan ilmeneminen sekä ihmiskaupan vastustaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91–92). Myöhemmin päädyimme vielä laskemaan prosenttiosuuksia näiden ryhmien vastauksista, että kuinka monen kirjoitukset sisälsivät koko kohdejoukosta saman asian.

Puolistrukturoitujen kyselylomakkeiden numeraalinen aineisto purettiin SPSS – ohjelmalla. Ohjelman avulla tarkastelimme väittämien keskiarvoja sekä sukupuolten välisten keskiarvojen ja vastausjakauman vaihtelevuutta. Avoimien kysymysten vastaukset olivat hyvin lyhytsanaisia, joten ryhmittelimme ne sen mukaan, miten lukiolaiset olivat vastattu samoja asioita. Vain yksi avoin kysymys tuli lopulta käyttöön opin- näytteeseemme. Tämän kysymyksen kohdalla laskimme myös prosenttiosuudet sille, kuinka suuri osa kohdejoukosta oli kyseisen asian maininnut.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa analysoimme kohdejoukon kirjoituksia sekä puolistrukturoitujen kyselylomakkeiden vastauksia. Kävimme aineiston läpi tutkimuskysymystemme pohjalta ja luokittelimme osan tutkimuskysymyksiemme tuloksista yksityiskohtaisemmiksi alaluvuiksi. Havainnollistamme tuloksiamme kirjoitusten sekä avoimien kysymysten vastausten lainauksilla. Tuloksissa olemme pääosin analysoineet kumpaakin sukupuolta yhtenä joukkona. Jos löydämme mielenkiintoisia eroja sukupuolten välillä, nostamme ne erilliseen tarkasteluun ja yritämme löytää syitä niille.

Olemme nimenneet kohdejoukkomme lukiolaiset anonyymisti. Ensimmäisenä oleva kirjain kertoo, mistä aineistosta lainaus on. A tarkoittaa kirjoitusta (Liite 1) ja B puoli-

strukturoitua kyselylomaketta (Liite 2). Olemme numeroineet juoksevasti (1, 2, 3 jne.) kumpaankin aineistoon kohdejoukon yksittäiset lukiolaiset kirjoitusten ja kyselylomakkeiden määrän mukaan. Numeron perässä oleva kirjain kertoo, onko vastaaja nainen (N) vai mies (M). Jos perästä puuttuu kirjain, emme tiedä henkilön sukupuolta. Lainausten nimeämiset eivät suoraan kohtaa kirjoitusten ja kyselylomakkeiden välillä. Esimerkiksi A1N ei välttämättä ole sama opiskelija kuin B1N, sillä kumpaankin aineistoon vastattiin täysin anonyymisti.

Ennen tutkimuksen tuloksiin siirtymistä koemme asiallisena kertoa, että ennen luentoa opettaja kertoi pitäneensä yhdelle ryhmistä ihmiskauppa – aiheisen tietoisuuden. Hänellä oli tarkoitus hiukan ”lämmittelä” kyseistä ryhmää tulevaa luentoa varten. Merkitsimme kyseisen ryhmän kirjoitukset itseämme varten, jotta ne erottuisivat muista. Kirjoituksia luettaessa ja analysoitaessa huomasimme, että kyseinen ryhmä tiesi aiheesta jonkin verran muita ryhmiä tarkemmin. Koska ryhmän tiedon määrä ei kuitenkaan ollut ylivertaista muuhun kohdejoukkoon verrattuna, emme koe tarpeellisenä analysoida sitä omana joukkona.

5.1 Käsitteet ihmiskaupasta

Tässä luvussa vastaamme tutkimuskysymykseemme, *Millaisia kohdejoukon käsitykset ihmiskaupasta ovat ennen luentoa?* Olimme laatineet kirjoitustehtävää (Liite 1) varten muutaman kirjoittamista helpottavan apukysymyksen. Nämä kysymykset ohjasivat vahvasti kirjoituksia, jotka saimme. Muutama aihealue toistui usein kirjoituksissa, ja siksi päätimme luokitella tämän tutkimuskysymyksen tulokset näiden aihealueiden mukaisesti.

5.1.1 Ihmiskaupan määrittelyminen

Kohdejoukon kirjoituksissa toistuivat sisällöllisesti samantyylliset määritelmät ihmiskaupasta. Luokittelimme nämä omiksi ryhmiksi sen mukaan, miten ihmiskauppaa oli määritelty. Näitä määritelmiä oli kirjoitettu ihmisen myymisen ja ostamisen, ihmiskaupan muotojen ja ihmisoikeuksien rikkomisen kautta.

Kohdejoukon kirjoituksista valtaosa (73 %) sisälsi ihmisen myymisen tai ostamisen johonkin. Uhreja kirjoitettiin myytävän prostituutioon, pakkotyöhön ja orjiksi.

Useimmiten myymisestä ja ostamisesta oli kirjoitettu yleisellä tasolla, eli lukiolaiset eivät olleet tarkemmin määritelleet mitään siihen liittyvää. Myymiseen ja ostamiseen liitettiin se, ettei myytävä henkilö saa itse päättää määränpäästään tai tekemisistään. Myymisen kirjoitettiin aiheuttavan itsemääräämisoikeuden häviämisen, koska henkilö on myyty jollekin toiselle. Raha ja huumeet liitettiin tähän myös mukaan.

”Ihmiskauppa tarkoittaa ihmisten myymistä siten että heillä itsellään ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asiaan.” A39M

Ihmiskauppaa määriteltäessä mainittiin (68 %) myös ihmiskaupan muotoja. Prostituutiota oli mainittu eniten kaikista mainituista muodoista. Naiset kirjoittivat ihmiskaupan olevan lähinnä pakotettua seksuaalisesta hyväksikäyttöä. Miehet kirjoittivat ihmiskaupan olevan prostituutiota ja seksikauppaa. Sofi Oksasen Puhdistus – kirja ja siitä tehty elokuva Taken – elokuvan lisäksi mainittiin olevan tiedonlähteenä sille, mitä tietää ihmiskaupan olevan. Työperäistä ihmiskauppaa oli mainittu paljon seksikaupan rinnalla. Orjuus oli prostituution jälkeen yleisin mainittu ihmiskaupan muoto, ja kolmantena oli pakkotyö. Kolme oli maininnut ihmiskaupan muodoksi vaimoksi myymisen, kaksi lapsityön ja yksi elinkaupan.

”Ihmiskaupalla voidaan myös tarkoittaa ihmisiä joita myydään pakkotyöhön tai orjiksi jonnekin.” A27M

”Siinä myydään ihmisiä esimerkiksi seksityöhön” A23N

International Labour Organizationin (ILO) maailmanlaajuisen ihmiskauppatutkimuksen (2012, 14) mukaan seksikaupan uhreja on maailmassa 22 % ja pakotetun työvoiman uhreja 68 %. Seksikauppa on kirjoitusten perusteella tunnetumpi ihmiskaupan muoto, vaikka prosentuaalisesti sitä on maailmassa huomattavasti työperäistä ihmiskauppaa vähemmän.

Uhreina kirjoitettiin olevan naiset ja lapset. Kirjoituksissa ei mainittu ollenkaan miesten osaa ihmiskaupan uhrina olemisesta. ILO:n maailmanlaajuisen ihmiskauppatutkimuksen (2012, 14) mukaan kaikista ihmiskaupan uhreista naisia on enemmän kuin miehiä. Naisten osuus ei kuitenkaan ole ylivoimainen miehiin verrattuna. Naisuhreja

ihmiskaupassa on 55 %, kun taas miehiä 45 %. Seksikaupassa naisuhreja on kuitenkin 98 % (ILO 2012, 14). Lasten osuus ihmiskaupassa on 26 % (ILO 2012, 15).

”Ihmiskauppa tarkoittaa että lähinnä nuoria tyttöjä/naisia viedään pakosta töihin eri puolille maailmaa prostituoiduksi” A27M

”Uhreina ovat useimmiten naiset ja alle 18 – vuotiaat.” A56N

”Kauppatavarana usein lapsia/nuoria.” A26M

Myymisen ja muotojen lisäksi etenkin naiset määrittivät ihmiskaupan ihmisoikeuksien kautta. Ihmiskaupan kirjoitettiin olevan ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa. Se sisälsi koskemattomuuden ja vapauden riistämisen, sekä sananvapauden ja mielipiteen riistämisen.

”Ihmiskauppa tarkoittaa ihmisen sananvapauden ja oman mielipiteen riistämistä” A10N

5.1.2 Ihmiskaupan ilmenemisaikat

Ihmiskaupan ilmenemisaikoiksi mainittiin pääosin köyhät maat (25 %) ja kehitysmaat (17 %). Syyksi siihen, että ihmiskauppaa ilmenee näissä paikoissa, kirjoitettiin olevan näiden maiden suuret asukasmäärät. Lisäksi kirjoitettiin, ettei asukkailla ole köyhissä maissa muuta vaihtoehtoja. Perheensä elättämisen vuoksi ihminen joutuu uhriksi. Köyhien maiden ihmiskauppa – valvonnan löyhyys oli myös syynä. Kirjoitettiin myös, että ihmiskauppaa tapahtuu köyhissä maissa, koska niissä se ei ole niin näkyvissä. Muu rikollisuus peittää sen tapahtuvuuden näkyvyyden.

”Sitä tapahtuu runsaasti köyhissä ja kehittymättömissä maissa.” A52M

”Ihmiskauppaa esiintyy kaiketi enimmäkseen köyhissä maissa joissa ihmisillä ei ole vaihtoehtoja.” A14N

Ihmiskauppaa kirjoitettiin tapahtuvan myös kaikkialla. 12 % kohdejoukosta oli kirjoittanut niin. Perustelu ihmiskaupan tapahtumiselle kaikkialla oli, että ihmisiä on paljon helpompi kuljettaa kuin esimerkiksi huumeita.

”Ihmiskauppaa tapahtuu joka puolella maailmaa – ” A42N

Ihmiskaupan kohteiksi usea oli maininnut Aasian ja Afrikan sekä Lähi-Idän. Lisäksi jotkut olivat luetelleet kohdemaita ihmiskaupalle, jotka sisältyivät näihin kohteisiin. Ihmiskauppaa kerrottiin tapahtuvan näissä paikoissa, koska työmarkkinat ja oikeusvaltio ovat kehittymättömiä.

”Se on yleisempää köyhissä maissa, kuten Afrikassa ja Lähi-Idän valtioissa.” A28M

Vertasimme kohdejoukon vastauksia ILO:n (2012, 16) tilastoon, jossa tarkastellaan pakkotyövoiman kohdemaita. Pakkotyön muodoiksi on määritelty seksuaalinen hyväksikäyttö, maatalous-, rakennus- sekä kotityötoiminta (ILO 2012, 13). Tilaston valossa suurin osa ihmiskaupasta tapahtuu Aasiassa ja Tyynenmeren alueilla (56 %). Seuraavana tulevat Afrikka (18 %) ja Latinalainen-Amerikka sekä Karibian alue (9 %). Tilaston mukaan ihmiskauppaa tapahtuu vähiten Lähi-idässä (3 %). Lukiolaiset olivatkin pääosin maininneet ihmiskaupan kohteiksi paikkoja, joissa ihmiskauppaa tapahtuu ILO:n tilaston mukaan eniten. Esimerkiksi Eurooppaa mainittiin vähänlaisesti, eikä se esiinny ILO:nkaan tilastossa.

Suomen ihmiskauppatilanteesta kirjoitettiin vähän, mutta ristiriitaisesti. Suomesta mainittiin, ettei täällä tapahdu paljoa ihmiskauppaa ja vastaisesti, että paljon suomalaisia joutuu ihmiskaupan uhriksi. Ihmiskauppaa Suomessa kirjoitettiin vaikeasti havaittavaksi. Muutama oli maininnut että suomalaisten ei tarvitse olla huolissaan ihmiskaupan. Syynä se, että Suomi on vain ihmiskaupan uhrien läpikulkumaa, eikä sitä esiinny täällä niin paljoa.

”Suomessa ei ole paljon ihmiskauppaa, enemmän ulkomailla.” A13N

”- mutta myös usea suomalainen joutuu ihmiskaupan uhriksi.” A56N

Muutama oli kirjoittanut ihmiskauppaa tapahtuvat siellä, mistä oli lukenut sitä tapahtuvan uutisista, elokuvista ja kirjoista. Moni oli myös kuullut paikoista, missä ihmiskauppaa tapahtuu, mutta ei ollut sitten asiasta varma. Suomen lukiolaisten liiton (2012, 12) tutkimuksen tulokset kertovatkin, että nuoret hakevat yhteiskunnallisiin asioihin tietoa hyödyntäen paljon muun muassa Internetiä ja sanomalehtiä, televisiota sekä kavereita.

Ihmiskauppaa kirjoitettiin tapahtuvan myös alueilla, joissa jengitoiminta ja rikollisuus ovat vahvasti esillä. Maissa, joissa lainsäädännön toteutumisen valvomiset eivät ole kunnossa. Ylipäänsä sitä tapahtuisi vähän koulutusta vaativassa matalapalkkatyössä. Osa koki ihmiskauppa – aiheen kaukaisena, eikä siksi oikein osannut sanoa missä sitä saattaisi tapahtua. Tarkan sijainnin sijasta oli mainittu ihmiskauppaa tapahtuvan piilossa, ja siksi on vaikea sanoa missä sitä on.

”Euroopassa ihmiskauppa ei ole yleistä, joten siitä ei ole mitään läheistä tietoa.” A2N

5.1.3 Keinot ihmiskaupan vastustamiselle

Kohdejoukon kirjoituksista erottui kolme selkeää ryhmää ihmiskaupan vastustamiseen liittyen. Nimesimme ne viranomaiset-, järjestö- sekä tietämättömyys -ryhmiksi.

Viranomaiset -ryhmä koostuu kirjoituksista, joissa on mainittu viranomaiset sekä poliisin työ. Noin 17 prosenttia koko kohdejoukosta mainitsi vastustamisen keinoiksi tähän ryhmään kuuluvia asioita. Suomen lukiolaisten liiton – tutkimuksen (2012, 28) mukaan lukiolaiset pitävät tehokkaana vaikuttamisen keinona virkamiestahoa. Tämä ryhmä olikin yksi suurimmista vastustamisen keinojen ryhmästä, joita kohdejoukko mainitsi.

”Ihmiskauppaa voisi hallita tiukemmalla viranomaisvalvonnalla.” A26M

”- ...että oikeasti käytettäisiin tarpeeksi resursseja poliisivoimista.” A47N

Järjestöt mainittiin viranomaisten lisäksi toisena keinona vastustaa ihmiskauppaa. Sisällytimme järjestöihin myös rahankeruun, sillä järjestöt yleensä järjestävät niitä. Rahan lahjoittamista maininneetkin olivat liittäneet järjestöjen tekemän työn siihen mukaan. Tämänkin ryhmän keinoja oli maininnut 17 % kohdejoukosta.

”Luultavasti on olemassa hyväntekeväisyysjärjestöjä joille voi lahjoittaa rahaa ihmiskaupan estämiseksi.” A19M

”Ehkä ainoa keinoni vastustaa ihmiskauppoja on se, että lahjoitan rahaa järjestölle jotka pystyvät estämään ja ehkäisemään sitä.” A12

Suurimmaksi ryhmäksi nousi kuitenkin kohdejoukon yleinen tietämättömyys ihmiskaupan vastustamisen keinoista. Tietämättömiä oli 24 prosenttia ja mitään keinoista ylipäänsä kirjoittaneita saman verran. 14 % Kohdejoukosta ei uskonut voivansa mitenkään vastustaa ihmiskauppaa.

”Haluaisin tehdä jotain auttaakseni ihmiskaupan uhreja mutta en vain tiedä miten.” A59N

”Minulla ei luullakseni ole mitään toimivia keinoja.” A38M

Suomen lukiolaisten liiton tutkimuksen (2012, 24) mukaan nuorten on helppo vaikuttaa itseään koskevissa asioissa. Vaikeana vaikuttamisessa koettiin aiheet jotka menevät kauemmaksi omasta elinpiiristään ja – ympäristöstään. Esimerkiksi omaan terveydentilaansa vaikuttamisen koettiin huomattavasti helpompana kuin kotikunnan toiminnan ja tulevaisuuden hyväksi vaikuttamisen. Kohdejoukkomme kirjoitti vastustamisen vaikeudeksi, että ihmiskauppa on vaikeasti havaittavissa ja että se tapahtuu piilossa. Ihmiskaupan kirjoitettiin olevat jo niin pitkälle viety bisnes, että sekin vaikeuttaa vastustamista. Ihmisten kuljettaminen tullin kautta maasta toiseen on nykypäivänä helppoa. Lisäksi otettiin kantaa kaupalliseen puoleen. On vaikea tietää missä ja miten tuotteita valmistetaan ja millaiset olot työntekijöillä on.

Naisilla oli vielä oma vastustamisen keinoryhmänsä, informointi. Tätä eivät miehet maininneet, mutta naisten teksteissä se toistui 13 prosentilla (kaikista naisista) ja pää-

timme siksi nostaa sen omaan tarkasteluun. Nämä henkilöt pitivät tärkeänä keinona vastustaa ihmiskauppaa sen informoimisesta tietämättömille ja saamiseksi ihmisten tietouteen.

”Suurin keino estää ihmiskauppaa olisi varmaankin se, että se saataisiin ihmisten tietouteen että tätä oikeasti tapahtuu.” A47N

Lisäksi oli mainittu muutamia yksittäisiä keinoja vastustaa kuten Reilun kaupan tuotteet sekä uhrien auttaminen ja ihmiskauppaajan ilmiantaminen. Yksi lukiolainen kyseenalaisti, että parantaako lapsityövoimaa käyttävien yhtiöiden vältteleminen oikeasti uhrien oloja. Lukiolaiset kokevat kulutus- ja elämäntyylin valinnat tehokkaina vaikuttamisen keinoina (Suomen lukiolaisten liitto 2012, 28). Onkin mielenkiintoista, miten vähän omista kulutusvalinnoista kirjoitettiin tähän kohtaan.

5.2 Mitä uutta opittiin?

Tässä luvussa tarkastelemme toisen tutkimuskysymyksen, *Mitä uutta tietoa kohdejoukko saa ihmiskaupasta luennon avulla?* tuloksia. Tähän kysymykseen saimme aineistoa yhdestä avoimesta kysymyksestä ja kahdesta Likertin asteikkoon tehdystä väittämästä. Avoimen kysymyksen (Mikä tieto oli uutta?) vastaukset olivat niukkasanaisia, mutta väittämällä saimme hieman tukea niille. Alla taulukko väittämistä, oppiko opiskelija uutta ihmiskaupasta ja saiko keinoja vastustaa sitä.

Uudenoppiminen		\bar{x}	s	n	p
Opin uutta ihmiskaupasta.	nainen	4,55	0,80	22	0,94
	mies	4,56	0,63	16	
Sain luennoitsijalta keinoja vastustaa ihmiskauppaa.	nainen	3,95	0,95	22	0,44
	mies	3,69	1,14	16	

Asteikko: 1 eri mieltä, 2 hieman eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, melko samaa mieltä, 5 samaa mieltä

TAULUKKO 1. Kohdejoukon uudenoppiminen luennolla.

Kummankin sukupuolen uudenoppimisen keskiarvot ovat korkeita, eikä vaihtelua vastausten välillä ole juurikaan esiintynyt, joten voidaan sanoa, että kaikki muutamaa

poikkeusta lukuun ottamatta ovat kokeneet oppineensa jotakin uutta. Kyselylomakkeen avoimen kysymyksen mukaan lähes kaikki olivat oppineet jotakin uutta. Muutamalle kohdejoukosta kaikki oli ollut uutta tietoa. Vastaavasti osa ei kokenut oppineensa mitään. Väittämän keskiarvot täsmäävätkin hyvin avoimen kysymyksen vastauksiin.

Kyselylomakkeessa oli myös väittämä ”Sain luennoitsijalta keinoja vastustaa ihmiskauppaa.”. Tähän vastanneet olivat saaneet uusia keinoja. Miehet ovat olleet erimielisempiä asiasta, sillä heidän vastauksensa ovat vaihdelleet enemmän kuin naisten. Tarkempi tarkastelu osoitti, että koko kohdejoukosta kuusi ei ollut saanut koulutyöntekijältä keinoja vastustaa ja kuusi ei osannut sanoa saiko. Avoimeen kysymykseen yksi oli vastannut oppineensa uutena keinoja vastustaa ihmiskauppaa. Väittämän keskiarvo kertookin lukiolaisten saaneen enemmän keinoja vastustaa, kuin mitä antavat ilmi avoimessa kysymyksessä.

Koulutyöntekijän luennossa painotettiin ihmiskaupan laajuutta, sen muotoja sekä sen tilannetta Suomessa. Luennossa kerrottiin myös V.A.L.O.:sta ja sen toiminnasta. Kyseisiä aihealueita käsiteltiin eri tavoin, kuten videoilla ja faktatiedolla. Käytyämme kyselylomakkeen kysymyksen ”*Mikä tieto oli uutta?*” läpi huomasimme kohdejoukon luetelleen paljon näitä samoja teemoja, joita koulutyöntekijä oli painottanut. Ihmiskaupan laajuuden uutena tietona mainitsi 26 % kohdejoukosta.

”Tieto ihmiskaupan yleisyydestä oli uusi” B12M

”Miten paljon ihmiskauppaa on” B31

Suomen ihmiskauppatilanne oli ihmiskaupan laajuuden lisäksi toinen tieto, mikä oli uutta monelle (28 %). Ihmiskaupan tilanne ja tapahtuminen Suomessa oli yllättävää osalle kohdejoukosta. Monikaan ei vastausten perusteella ollut aiemmin tietoinen siitä, että Suomessa on ihmiskauppaa.

”Ihmiskauppa Suomessa oli täysin uutta tietoa.” B3M

”Yleisyys, erityisesti sen määrä Suomessa oli yllättävää.” B21N

Uhrien lukumäärä sisältyi 16 % vastauksista. Muita opittuja asioita olivat ihmiskaupan muodot. Erityisesti se, mitä muuta ihmiskauppaa on seksikaupan lisäksi. Ihmiskauppajien kiinnisaatavuus oli uutta tietoa myös.

”Ihmiskaupan uhrien lukumäärä” B2

”Se miten muuten se voi esiintyä kuin vaan prostituutiona.” B28

”Uutta oli tieto uhrien sekä kiinnijääneiden kauppajien määrästä” B37

5.3 Aktiivisuus ihmiskauppa –aiheen parissa

Tässä luvussa vastaamme kolmanteen tutkimuskysymykseen *”kuinka aktiivinen kohdejoukko on ihmiskauppa aiheen parissa?”*. Alapuoletta olevassa taulukossa esitämme vastaajien keskiarvon, vastauksien hajonnan, vastaajien lukumäärän sekä vastaus-ten tilastollisen merkitsevyyden.

Aktiivisuus		\bar{x}	s	n	p
Haluaisin tietää enemmän ihmiskaupasta.	nainen	4,00	1,11	22	0,01
	mies	3,06	1,00	16	
Kävin katsomassa netistä lisätietoa aiheesta.	nainen	1,86	1,64	22	0,03
	mies	1,06	0,25	16	
Kävin tekemässä luennoitsijan vinkkaaman testin.	nainen	2,14	1,71	21	0,63
	mies	1,88	1,63	16	
Aion jatkossa seurata tarkemmin teemaan liittyvää uutisointia.	nainen	3,95	0,79	22	0,01
	mies	3,06	1,12	16	
Keskustelin jonkun kanssa aiheesta.	nainen	4,05	1,36	22	0,00
	mies	2,44	1,50	16	
Aion jatkossa tehdä jotakin ihmiskaupan vähenemisen hyväksi.	nainen	3,50	0,86	22	0,05
	mies	2,94	0,77	16	

Asteikko: 1 eri mieltä, 2 hieman eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, melko samaa mieltä, 5 samaa mieltä

TAULUKKO 1.

Naiset haluaisivat tietää ihmiskaupasta enemmän kuin miehet. Kummankin sukupuolen vastaukset ovat kuitenkin vaihdelleet paljon asteikkojen välillä. Naisten miehiä suuremmasta vastausten vaihtelusta huolimatta he haluaisivat silti tietää ihmiskaupasta miehiä enemmän. Naisten vastaukset vaihtelivat asteikon 4 ja 5 välillä, kun taas miesten 3-5, mikä selittää naisten suurempaa keskiarvoa.

Naisten vastaukset vaihtelevat suuresti netistä lisätiedon hakemisen ja hakemattomuuden välillä. Miesten vastausten yksimielisyys kertoo, etteivät he oikeastaan ole lisätietoa hakeneet. Naisistakaan moni ei vastausten vaihtelusta huolimatta ole lisätietoa hakenut, sillä keskiarvo jää poikien lailla melko alhaiseksi.

Luennoitsijan vinkkaaman testin tekemisessä kummankin sukupuolen vastaukset vaihtelevat suuresti. Molempien sukupuolten keskiarvo on kuitenkin alhainen, joten tästä voimme päätellä, ettei testin tekijöitä vaihtelusta huolimatta ole ollut montaa. Tarkempi tarkastelu osoitti, että miehistä kolme oli testin tehnyt ja naisista 6.

Naiset aikovat melko yksimielisesti seurata jatkossa teemaan liittyvää uutisointia. Miehet eivät keskiarvon mukaan osaisi sanoa, mutta vastausten vaihtelu ja erillinen tarkastelu osoitti, että miehistä osa haluaa ja osa ei, niin siksi keskiarvo painottuu ”en osaa sanoa” asteikolle.

Sekä naisilla että miehillä vastaukset vaihtelevat suuresti siitä, että keskusteliko aiheesta jonkun kanssa. Naisia näyttää asia kuitenkin puhuttaneen, koska moni on jonkun kanssa asiasta keskustellut. Miehistä noin puolet olivat keskustelleet ja puolet ei, mistä johtuen miesten keskiarvo on taas lähellä ”en osaa sanoa” asteikkoa. Suomen lukiolaisten liiton tutkimuksen (2012, 10–11) mukaan miehet keskustelevat naisia enemmän yhteiskunnallisista, poliittisista ja vaikuttamiseen liittyvistä asioista. Tutkimuksemme tulokset olivat ristiriitaisia Suomen lukiolaisten liiton kanssa, sillä kohdallamme naiset olivat aktiivisempia keskustelijoita.

Miehet eivät ole varmoja siitä aikovatko jatkossa tehdä jotakin ihmiskaupan vähentämisen hyväksi. Heidän vastaukset koostuivat lähinnä ”en osaa sanoa” vaihtoehdon valinnasta muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Naisten vastausten keskiarvo pai-

nuu ”melko samaa mieltä” puolelle, joten he ovat myöntyväisempiä tekemään jatkossa jotakin ihmiskaupan vähenemisen hyväksi.

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia V.A.L.O.:n koulutyön luentoon osallistuvien lukiolaisten käsityksiä ihmiskaupasta ja sitä, mitä uutta tietoa he luennolta saavat. Tämän lisäksi tutkimme sitä, saako luento aikaan aktiivisuutta aiheen parissa viikon aikana ja aikovatko lukiolaiset jatkossakin toimia aiheeseen liittyen.

Saimme todelle hyvän ja tarpeeksi suuren kohderyhmän, joten voimme pitää tältä osin tutkimustamme laajana ja kattavana. Kohdejoukon käsitykset ihmiskaupasta olivat vaihtelevia. Toiset ehkä olivat halukkaampia kirjottamaan kirjoitustehtäväämme kuin toiset, sekä kiinnostus aiheeseen saattoi vaihdella. Kirjoitukset vaihtelivat suppeista muutaman lauseen teksteistä laajempiin yli sivun teksteihin.

Ihmiskauppaa määriteltiin hyvin moninaisesti. Varsinkin myyminen ja ostaminen esiintyivät valtaosan kirjoituksissa. Pohdimme tämän mahdollisesti johtuneen siitä, että ihmiskaupan muodoiksi osattiin mainita työperäisen ihmiskaupan lisäksi lähinnä seksikauppa. Tähän kun liittyy paljon ihmisen myymistä ja ostamista. Yksi kirjoittajien tapa määritellä ihmiskauppaa oli tehdä se muotojen kautta. Pääosin muodoiksi mainittiin seksityö ja työperäinen ihmiskauppa. Nämä muodot olivat tiedossa monella. Sen sijaan muita muotoja osasi nimetä vain muutama. Uskomme tämän johtuvan siitä, että seksikauppa ja työperäinen ihmiskauppa ovat enemmän näkyvillä uutisissa ja elokuvissa, kuin muut ihmiskaupan muodot. Osa kirjoittajista itsekkin perusteli käsitystensä pohjautuvan esimerkiksi Sofi Oksasen Puhdistukseen ja Taken – elokuvaan. Tämä osaltaan kertoo, minkä takia kohdejoukko mainitsi naiset uhreina kirjoittaessaan seksikaupan suurimmaksi ihmiskaupan muodoksi.

Kohdemaita arvuuteltiin jonkin verran. Afrikka ja Aasia mainittiin maanosina ja muita maita lueteltiin vähän veikkausmielessä, että siellä saattaa olla. Melko moni kirjoitti myös kuulleen joistakin paikoista, joissa ihmiskauppaa tapahtuu. Kuitenkin yleisenä ajatuksena oli että ihmiskauppaa tapahtuu lähinnä kehitys- ja köyhissä maissa. Suomesta mainittiin sen verran että meidän ei tarvitse olla huolissamme ihmiskaupan takia koska sitä on täällä niin vähän.

Yleisesti voidaan sanoa että tieto vastustamisen keinoista oli kohdejoukolla vähissä. Suurin ryhmä vastustamisen keinoissa koostui tietämättömistä. Myös monen uskomisiin vaikuttamismahdollisuuksiin oli vähäistä. Keinojen antaminen nuorille onkin tämän tutkimuksen mukaan erityisen tärkeää. He kuitenkin ovat halukkaita tekemään jotakin ihmiskaupan vastustamisen hyväksi.

Kyselylomakkeemme väittämän keskiarvon mukaan kaikki olivat oppineet luennolla jotakin uutta. Avokysymyksen vastauksista muutama oli vastannut, ettei ollut oppinut mitään tai ei muista mikä olisi ollut uutta tietoa. Pohdimme muistamattomuuden voineen johtua siitä, että uuden oppimista kysyimme vasta viikon päästä luennosta. Ajatuksenamme oli, että tällä välillä kohdejoukko ehtisi sulatella luentoa sekä saisi aikaa tehdä luennoitsija osoittaman testin, hakea tietoa aiheeseen liittyen ja keskustella aiheesta. Samalla uusi tieto oli saattanut sulautua vanhaan ja sitä oli vaikea ulosantaa kysymyksessämme, sillä saimme melko samanlaisia ja yksipuolisia vastauksia tähän. Uutena opittiin lähinnä, että ihmiskauppaa on todella laajasti ja sitä tapahtuu myös Suomessa.

Aineiston pohjalta voimme sanoa että nuorilla oli tunnin jälkeen halua tietää ihmis-kaupasta enemmän. Kuitenkin hirmu harva lukiolaisista teki viikon aikana luennoitsijan vinkkaamaa testiä tai muuten haki Internetistä lisätietoa. Vähäinen testin tekeminen johtuu mielestämme siitä, että testin Internet-sivu kirjoitettiin taululle vasta luennon lopuksi. Tällöin moni teki jo lähtöä luokasta ja oman huomionsa mukaan vain muutama kirjoitti osoitteen ylös. Vähäisen itsenäisen toiminnan lisätiedon hakemiseen epäilemme johtuneen samasta syystä. Pohdimme myös omaa tietokonekäyttäytymistämme, että harvoin itsekään tietokoneelle päätyessä tulee käytyä sivuilla, joita on esimerkiksi koulussa ehdotettu ylimääräisenä käytäväksi. Kehitysehdotuksena V.A.L.O.:lle mietimme, että he voisivat testisivun osoitteesta ja muista suosittelemis- taan Internet – osoitteista teettää jonkinlaisen lapun, joita voivat luennoillaan jakaa. Myös testin englanninkielisyys on voinut aiheuttaa monille vaikeuksia tehdä testiä ja heikentää motivaatiota sen tekemiseen. Ehdottaisimme, että V.A.L.O. tekisi omille kotisivuilleen testin suomenkielisenä versiona. Samalla kun nuori menee mahdollisesti tekemään testiä, hän pääsee suoraan V.A.L.O:n kotisivuille tutustumaan heidän toimintaansa.

Tutkimuksessa haasteellista oli löytää aineistosta tutkimuskysymyksiin liittyviä vastauksia. Aikataulullisesti aineistonkeruupäivä toteutettiin nopeasti, jolloin aineistonkeruulomakkeiden tekemiseen jäävä aika oli vähäistä. Emme ehtineet perehtyä kunnolla teoriaan vaan lähdimme suin päin suunnittelemaan aineistonkeruulomakkeita. Suunnitteluvaiheessa unohdimme tehdä lomakkeista niin tarkoituksenmukaisia, että kysymämme asiat liittyisivät kaikki tutkimuskysymyksiimme. Tästä johtuen osa saamastamme aineistosta jäi hyödyntämättä opinnäytetyössä. Suunnittelimme aluksi kirjoitustehtävän lisäksi kaksi puolistrukturoitua kyselylomaketta, joista opinnäytetyön tekoprosessin aikana päädyimme jättämään toisen pois. Tämän lomakkeen vastauksista V.A.L.O.:n koulutyöntekijä sai kuitenkin tärkeää palautetta pitämästään luennosta.

Menetelmävalinnat olivat mielestämme oikeat tutkimukseemme. Emme vain saaneet hyödynnettyä niitä parhaimmalla mahdollisella tavalla vähäisen teoriaan perehtymisen vuoksi. Lukemalla menetelmistä enemmän olisimme saaneet varmasti vinkkejä niiden käyttämiseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja hyödyttävästi. Teoreettisen viitekehyksen tekemistä vaikeutti vähäinen ja ristiriitainen tiedon määrä. Lähinnä kirjallinen aineisto oli vähissä. Suomenkieliset lähteet painottuivat seksikauppaan, mikä aiheutti suuren Internet – lähteiden hyödyntämisen määrän. Ihmiskauppa on Suomessa vielä tuore ilmiö. Internetistä löytyi kuitenkin hyväksi havaitsemiamme tietoja.

Tutkimuskysymyksemme vaihtelivat opinnäytetyön prosessin aikana. Alkujaan meillä oli ajatuksena tutkia V.A.L.O.:n koulutyön luennon tehokkuutta ja sitä, muuttaako se luentoon osallistuvien suhtautumista. Aineistonkeruutavoillamme emme kuitenkaan saaneet näihin kysymyksiin aineistoa, ja päädyimme lopullisiin tutkimuskysymyksiimme. Opinnäytetyömme sisältö onkin vaihdellut aika rajusti koko prosessin ajan aina viitekehuksesta tuloksiin asti.

Tulosten yleistettävyydestä haluamme mainita myös jotakin. Luentoa edeltävät käsitykset ihmiskaupasta eivät välttämättä ole kovin yleistettävissä. Uskomme, että tietämys vaihtelee kunkin henkilökohtaisen kiinnostuksen mukaan aihetta kohtaan. Toiset ovat seuranneet enemmän uutisia, katselleet elokuvia ja lukeneet kirjoista kuin toiset.

Lukiolaisten vähäinen aktiivisuus voidaan uskoaksemme yleistää laajemminkin. Havaitsimme että luennolla annetut kirja-, elokuva- ja internet vinkit olisi voinut markkinoida lukiolaisten keskuudessa paremmin, joka olisi voinut aiheuttaa aktiivisemman

toiminnan lukiolaisilla aihetta kohtaan. Saman huomion olisi voinut tehdä missä tahansa koulussa.

Käsitysten kirjoittaminen oli hyvin vapaata, joten ei voida väittää että jostakin asiasta olisi tiedon puutetta. Vapaa kirjoittaminen on voinut kirjoittajilla edetä erilaisilla tavoilla, jolloin on voinut unohtua tietämiä asioita. Toisaalta antamamme apukysymykset osaltaan ohjasivat kirjoittamista. Ilman apukysymyksiä saataisiin varmasti hyvinkin erilaista tietoa lukiolaisten käsityksistä ihmiskaupasta, kun heitä ei ole mikään ohjaamassa.

Loppujenlopuksi voimme sanoa, että vaikka opinnäytetyöprosessimme aikana opinnäytteemme on hakenut muotoaan nimestä lähtien, niin olemme saaneet V.A.L.O.:lle hyödyllistä ja tärkeää tietoa. Tuloksia V.A.L.O. pääsee käyttämään heidän koulutyönsä kehittämisessä. Hartikainen (2014) sanoi, että heille yllättävintä oli se, että niin vähäinen joukko lukiolaisista oli viikon aikana tehnyt testin, hankkinut lisätietoa tai keskustellut jonkun kanssa aiheesta. Tähän he aikovat panostaa enemmän, jotta nuoret lähtisivät liikkeelle. Myös V.A.L.O.:n muita työmuotoja voisi tutkia, jotta saataisiin hyödyllistä tietoa muillekin tiimeille.

LÄHTEET

Bales, Kevin 2013. Nykyajan orjat. Mitä on nykyajan orjuus? Helsinki: Into Kustannus Oy.

Caplan, Arthur, Dominguez-Gil, Beatriz, Matesanz, Rafael, Prior, Carmen, 2009 Trafficking in organs, tissues, and cells and trafficking in human beings for the purpose of the removal of organs. Joint council of Europe/United Nations study. PDF-dokumentti.
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/news/organtrafficking_study.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 24.10.2014

Government Report to Parliament on the Human Rights Policy of Finland 2009. 2010. Ministry for foreign affairs of Finland. Helsinki: Edita prima ltd.

Haarala, Risto 1990. Suomenkielen perussanakirja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Harju, Aaro 2005. Yhteisellä asialla -kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy.

Hartikainen, Paula 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 26.9.2014. V.A.L.O. Helsingin koulutuksen koordinaattori. V.A.L.O. –ei orjuudelle ry.

HE 221/2005. www-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050221#idp3106928> Ei päivitystietoa. Luettu 4.4.2014.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Heikkinen, Hannu 2007. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: PS-kustannus.

Human trafficking Statistics. PDF-dokumentti.
<http://www.cicatelli.org/titlex/downloadable/human%20trafficking%20statistics.pdf> Ei päivitystietoa. Luettu 18.11.2014

Ihmisoikeudet.net 2013. Orjuuden ja pakkotyön kielto. www-dokumentti.
<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=orjuuden-ja-pakkotyon-kielto> Ei päivitystietoa. Luettu 4.4.2014.

ILO 2012. ILO Global Estimate of Forced Labour. PDF-dokumentti.
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_182004.pdf Ei päivitystieto. Luettu 27.10.2014

Interpol. Types of human trafficking. PDF-dokumentti. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Types-of-human-trafficking> Ei päivitystietoa. Luettu 18.11.2014

Junttila, Kirsi 2006. Ihmiskaupan uhrit. WWW-dokumentti. <http://maailma.net/node/141138/1/> Ei päivitystietoa. Luettu 4.4.2014.

Juvonen, Anna-Maija 2012. Maahanmuuton juridiikkaa. Porvoo: Bookwell Oy.

Kimpimäki, Minna 2009. Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Valkoisesta orjakaupasta ihmiskauppaan. Tampere: Juvenes print.

Marttila, Anne-Maria 2009. Sosiaali ja terveysministeriö. Suomalainen keskustelu rajat ylittävstä prostituutiosta. PDF-dokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10369.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 28.10.2014.

Metsämuuronen, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Laadullisen ja määrällisen tutkimusotteen yhdistäminen. Viro.

Nieminen, Liisa 2006. Lapsuudesta vanhuuteen: perus- ja ihmisoikeuksien merkitys eri ikävaiheissa. Helsinki: Edita.

O'Neill Richard, Amy 1999. International Trafficking in Women to the United States: A Contemporary Manifestation of Slavery and organized Crime. PDF-dokumentti. <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/trafficking.pdf> Ei päivitystietoa. Luettu 17.11.2014

Opetushallitus 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 17.11.2014.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 17.11.2014

Pentikäinen, Merja 2006. Ihmiskauppaa, naiskauppaa ja lapsikauppaa - nyky-ajan orjakauppaa Euroopassa. Teoksessa Kallio, Tero & Ojala, Ulla. Lapsi ja perhe Euroopan Unionissa. Gummerus Kirjapaino Oy.

Perustuslaki 731/1999. WWW-dokumentti. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Ei päivitystietoa. Luettu 5.4.2014.

Poliisi. Ihmiskauppa. WWW-dokumentti. <http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/a95ae1046ba5196fc22571ed004a679a> Ei päivitystietoa. Luettu 28.10.2014.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2011. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO.

PRO-tukipiste. YK:n sopimukset. WWW-dokumentti. <http://pro-tukipiste.fi/ihmiskauppa-yk-sopimukset/> Ei päivitystietoa. Luettu 27.1.2014.

Rikoslaki FINLEX 19.12. 1889/39. Päivitetty 9.7.2004/650. Luettu 27.1.2014.

Roth, Venla 2010. Ihmiskauppa ja turvallisuus-ihmiskaupan vastatoimista Euroopan Unionissa. Teoksessa Nuotio, Kimmo & Malkki, Leena. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden Eurooppa. Helsinki:Yliopistopaino, 237.

Sisäministeriö. Ihmiskauppa. WWW-dokumentti. <http://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/ihmiskauppa> Ei päivitystietoa. Luettu 28.10.2014

Soukola, Krista 2009. Ihmiskauppa pakkotyöhön. PDF-tiedosto. http://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/kirjoituksiattyooikeudesta2009/KNbG4aE1v/23_Ihmiskauppa_pakkotyohon_Krista_Soukola.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 5.4.2014.

Suomen lukiolaisten liiton tutkimus 2012. Tulevaisuuden tekijät – tutkimus lukiolaisten arvomaailmasta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. PDF-dokumentti. http://www.lukio.fi/site/assets/files/6119/tulevaisuuden_tekij_t.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 18.11.2014

Traffickin in persons report 2013. US Department of state. PDF-dokumentti. <http://www.state.gov/documents/organization/210739.pdf> Ei päivitystietoa. Luettu 16.11.2014.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin. WS Bookwell Oy: Juva.

V.A.L.O. Turku. Saanemme esittäytyä. WWW-dokumentti. <http://valoturku.tumblr.com/post/32357920983/saanemme-esittaytya>. Ei päivitystietoa. Luettu 7.10.2014

Vähemmistövaltuutettu 2010. Kansallinen ihmiskaupparaportoiija – kertomus 2010 ihmiskauppaa ja siihen liittyvät ilmiöt sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. PDF-dokumentti. http://www.ofm.fi/download/31691_Ihmiskaupparaportti_2010_suomi_netiversio.pdf?a34d9064d09ad188 Ei päivitystietoa. Luettu 18.11.2014.

17.1.2014

Ympyröi.
Nainen / Mies

Hei!

Teemme opinnäytetyötä nuorten käsityksistä ihmiskaupasta. Kirjoitustasi käytetään anonymisti työssämme, eikä henkilöllisyyttäsi voi tunnistaa opinnäytteestä.

Tekstisi käsittelee sekä analysoi kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opiskelijat Marikki Marttinen ja Mari Tikkanen. Kiitos tekstistäsi!

Kirjoita kokonaisin lausein omista ajatuksistasi ihmiskaupasta. Voit käyttää apunasi seuraavia kysymyksiä. Mitä ihmiskauppa mielestäsi tarkoittaa? Millaisia ajatuksia ihmiskauppa sinussa herättää? Missä tiedät sitä tapahtuvan? Kuinka suhtaudut ihmiskauppaan? Mitä keinoja sinulla on vastustaa ihmiskauppaa?

24.1.2014

Ympyröi.
Nainen / Mies

Ympyröi ajatuksiasi vastaava numero.

	Eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Samaa mieltä
Opin uutta ihmiskaupasta.	1	2	3	4	5
Haluaisin tietää enemmän ihmiskaupasta.	1	2	3	4	5
Kävin katsomassa netistä lisätietoa aiheesta.	1	2	3	4	5
Kävin tekemässä luennoitsijan vinkkaaman testin.	1	2	3	4	5
Aion jatkossa seurata tarkemmin teemaan liittyvää uutisointia.	1	2	3	4	5
Keskustelin jonkun kanssa aiheesta.	1	2	3	4	5
Sain luennoitsijalta keinoja vastustaa ihmis-kauppaa.	1	2	3	4	5
Aion jatkossa tehdä jotain ihmiskaupan vähentämisen hyväksi.	1	2	3	4	5

Vastaa kysymyksiin.

1. Muuttuiko suhtautumisesi ihmiskauppaa kohtaan? Miten?

2. Jäitkö miettimään teemaa tunnin jälkeen? Mitä?

LIITE 1.

Monisivuinen liite

3. Mikä tieto oli uutta?

4. Miten teemaa voisi pitää esillä? Onko sen esillä pitäminen tärkeää?

Kiitos vastauksistasi! ☺